

Lietuvos bankas sulaukė 21 fizinio ir juridinio asmens atsakymo į 2017 m. liepos mėn. viešai paskelbtą konsultacijų dokumentą „Lietuvos banko monetų kūrimo strategija“¹ ir surengė 3 viešus susitikimus monetų kūrimo strategijai aptarti, kuriuose dalyvavo visuomenės atstovai, Lietuvos banko numizmatinių vertybių platintojai ir UAB Lietuvos monetų kalykla.

ESAMA PADĖTIS

Lietuvos banko išleistų monetų temos, progos ir sukaktys, respondentų nuomone, pakankamai atspindi svarbiausius valstybės įvykius, o tarptautinių programų temos Lietuvą tarptautinėje erdvėje reprezentuoja tinkamai. Kartu pabrėžiama, kad ir ateityje turi būti labai atsakingai vertinama, ar įamžinti pasirinktas asmuo arba įvykis tikrai yra tas vienintelis to vertas. Pritariama, kad asmenys gali būti įamžinami tik praėjus tam tikram laikui po jų mirties. Taip pat manoma, kad tęstinį tarptautinį susidomėjimą ir gerą reputaciją palaiko istoriškai nusistovėjusių standartinių dydžių (uncijos ir jos dalių, talerio ir pan.) ir formų (apvali, keturkampė, aštuonkampė) monetos.

Esama komunikacija apie monetas daugumos respondentų įvardijama kaip pakankama. Vis dėlto pageidaujama statistinių duomenų apie kolekcinį monetų tiražo išplatinimą, Lietuvos banko tituliname puslapyje pateikiamos informacijos apie artimiausiu metu išleidžiamas monetas. Siūloma kuo daugiau informacijos viešinti populiariojoje žiniasklaidoje (*15min.lt*, *delfi.lt* ir pan.). Respondentai pageidautų, kad būtų išsamiau informuojama apie visą sprendimų priėmimo monetų kūrimo ir išleidimo klausimais eigą ir nurodomi argumentai, kodėl priimti būtent tokie sprendimai.

Įprastinė formos moneta – apvali – daugumos vertinama kaip klasikinė, tokios formos ir patariama laikytis. Tačiau kartu nurodoma, kad būtų verta kartkartėmis išleisti kitokių formų monetas, pavyzdžiui, keturkampes, trikampes, taisyklingas daugiakampes, monetas banguota briauna.

Jau išleistų Lietuvos banko apyvartinių monetų rinkinių periodiškumas – kas kelerius metus – daugumos respondentų vertinamas kaip pakankamas. Vis dėlto yra ir linkusių pritari ti kasmetiniam rinkinių išleidimui respondentų. Pažymima, kad naujo rinkinio išleidimo nereikėtų sieti su ankstesnio rinkinio visišku išplatinimu.

KITŲ VALSTYBIŲ PATIRTIS

Respondentai pabrėžia svarbą Lietuvai kurti savo strategiją ir planus, o ne sekti kitų valstybių pavyzdžiu. Šalyje jau išleistų proginių ir kolekcinį monetų tiražų dydžiai laikomi priimtinais. Pažymima, kad neproporcingas tiražo didinimas ilgainiui lemtų bendro susidomėjimo Lietuvos banko monetomis sumažėjimą, nebeliktų „numizmatinio azarto“.

MONETŲ KŪRIMO STRATEGIJA: ARTIMIAUSIAIS 3–5 METAIS LIETUVOS BANKO NUMATOMŲ IŠLEISTI MONETŲ KŪRIMO MODELIS

Respondentai pritaria nurodytam susidomėjimo numizmatika didinimui orientuojantis į vidutinį per metus išleidžiamų monetų skaičių (4–5 pavadinimus). Be to, siekiant skatinti jaunimą domėtis numizmatika, siūloma plėsti nesunkiai įsigyjamų, nebrangių monetų (2 eurų nominalo proginių ir 1,5 eurų nominalo kolekcinį monetų) kiekį, pavyzdžiui, 1,5 euro nominalo monetų išleisti iki 5 per metus. Svarbu, kad monetos būtų patrauklios ir įdomios. Tikimasi, kad pradėjus kolekcionuoti nebrangias monetas ilgainiui didės susidomėjimasis ir brangesnėmis, iš tauriųjų metalų pagamintomis monetomis. Pabrėžiama, kad monetų prieinamumo klausimas yra vienas iš svarbesnių siekiant įgyvendinti iškeltą tikslą.

Respondentai pritaria Lietuvos banko pasirinktoms 3 „rimtųjų“ ir 2 „pramoginių“ monetų temoms ir šiomis temomis išleistinų kolekcinį monetų skaičiui per metus. Be to, pageidaujama, kad pasirinkta tema monetos būtų leidžiamos kasmet, be pertraukų, ir būtų žinoma, kiek planuojama išleisti tam tiktos temos ar serijos monetų. Dalis respondentų siūlo atsižvelgti į tai, kam skiriama serija – Lietuvos rinkai, Lietuvos ir užsienio rinkai ar tik užsienio rinkai. Domėjimąsi Lietuvos banko išleidžiamomis

¹ Lietuvos banko monetų kūrimo strategija (2017 m.). Prieiga internete: <http://www.lb.lt/lt/konsultacijos/lietuvos-banko-monetu-kurimo-strategija>.

kolekcinėmis monetomis padidintų atskiros tęstinės serijos, atspindinčios Lietuvos meną, pasiekimus, tradicijas ir t. t. Patariama renkantis temą apsvaistinti ne tik ją, bet ir objekto atvaizdavimo galimybes, turint mintyje, kad tam tikrus objektus sunku pavaizduoti grafiškai, ir ypač atsižvelgti į tai, kad moneta yra dar ir valstybės vizitinė kortelė. Išreiškiama nuomonė, kad tarptautiniam žinomumui labai praverstų ilgalaikė grynų brangiųjų metalų (angl. *bullion*) monetų viena tema serija, kurios tiražas būtų „pagal pareikalavimą“. Labiausiai tiktų rinktis gyvūną ir kiekvienais metais jį vaizduoti tą patį, tik skirtingo paveikslėlio. Tarptautinių programų (paminėtų ar nepaminėtų), kurios galėtų paskatinti domėjimąsi Lietuvos banko išleidžiamomis kolekcinėmis monetomis, sąrašo labai plėsti nesiūloma. Sporto, gamtos, aukso istorijos, architektūros temos laikomos pakankamomis.

Monetų metalų sudėtį, jų įvairovę, proporcijas pagal metalus dauguma respondentų laiko optimaliomis. Dalis respondentų siūlo siekiant įvairovės nukaldinti monetą iš platinos ar kito brangaus metalo, taip pat bimetales monetas su aukso viduriu ir sidabro žiedu (vidinio metalo apvalią formą keisti kitokia, pvz., kryžiaus). Reiškiniui ar progai esant pakankamai reikšmingiems, siūloma jiems skirti kelias įvairių metalų monetas.

Kolekcinės aukso monetos, daugumos respondentų teigimu, turėtų būti leidžiamos kasmet. Pageidautina, kad kas dvejus metus pasirodytų ketvirčio arba pusės uncijos monetos, kas 3–4 metus – vienos uncijos moneta. Dalis respondentų pageidauja didesnės nei viena uncija aukso monetos, kurią būtų siūloma platinti aukcione. Tiražas turėtų atitikti vertę: kuo didesnė vertė, tuo mažesnis tiražas.

Dauguma respondentų teigia, kad BU kokybės kolekcinį monetų leisti neverta, jos tinka nebent nedidelių nominalų – 1,5 euro ir 5 eurų – spalvotųjų metalų monetoms. Monetas iš tauriųjų metalų siūloma leisti *proof* kokybės, ne iš tauriųjų metalų – *unc* ir *proof-like* arba *proof* kokybės – siūloma leisti monetas, jeigu jos patenka į rinkinį.

Nors tradicinės formos monetos – apvalios – turėtų vyrauti, respondentai pataria leisti autoriams teikti ir kitokius pasiūlymus. Atkreipiamas dėmesys, kad forma turėtų papildyti, o ne užgožti monetos turinį. Labai priimtina laikoma viena kita moneta, pasirinkta iš tradicinių formų (apvali, keturkampė, trikampė, taisyklinga daugiakampė). **Suvenyrinės monetos laikomos gerokai nutolusiomis nuo klasikinės monetos sampratos, taigi tokių monetų dauguma respondentų pataria neleisti.** Siekiant sulaukti didelio susidomėjimo, retomis progomis siūloma išbandyti dar netaikytą Lietuvoje praktiką, t. y. išleisti dvigubo storio monetų.

Nurodytiems kolekcinį monetų nominalams dauguma respondentų pritaria. Kartu siūlomi įvairūs variantai, kad nominalas priklausytų nuo monetos svorio. Nustatant monetos kainą, siekiama laikoma proporcija tarp nominalo ir svorio, nominalo priartinimas prie kainos.

Numatomų leisti monetų tiražus dauguma respondentų laiko priimtinais. Manoma, kad 2 tūkst. vnt. monetų iš tauriųjų metalų tiražas per mažas, tačiau 5 tūkst. vnt. – per didelis. Monetų tiražas turėtų priklausyti ir nuo temos, ir nuo monetos dizaino. Pavyzdžiui, asmenybės skirtos monetos yra mažiau populiarios, todėl jų tiražas neturėtų viršyti 2,5 tūkst. vnt. Kolekcinį monetų tiražai, pavyzdžiui, monetos gamtos tema galėtų siekti 4 tūkst. vnt. Yra siūlymų kiekvieną tiražą susieti su išleidimo metais, pavyzdžiui, 2017 m. kaldinti 2017 vnt. monetų. Spalvotųjų metalų lydinį monetų tiražas – 25 tūkst. vnt. – daugumos respondentų laikomas pakankamu, tačiau 50 tūkst. vnt. tiražas vertinamas kaip per didelis.

Nuomonės dėl galimybės skelbti tik didžiausią galimą monetos tiražą, o kaldinti ir pardavinėti dalimis, atsižvelgiant į monetų paklausą, išsiskyrė. Dalis tokiam informacijos skelbimui pritarė, nes taip būtų galima sumažinti perpardavinėtojų apetitą ir padidinti pavienių kolekcionierių galimybes įsigyti monetą tiesiai iš Lietuvos banko. Dalis tam nepritaria, nes mano, kad monetą perkant svarbu žinoti galutinį tiražą.

Monetų pakavimas kapsulėje ir reprezentacinėje dėžutėje daugumai respondentų yra priimtinas, tačiau ir toliau siūloma dalį sidabro monetų pardavinėti be dėžučių. Svarbu, kad būtų numeruojami sertifikatai bei bukletas. Tikimasi įvairesnio monetų pateikimo, be to, siūloma skirtingose dėžutėse pakuoti temines monetas.

Dauguma respondentų pritaria siūlymui progines monetas 2 kartus per metus išleisti 0,5 mln. tiražu. Pateikiama ir įvairių kitų siūlymų, t. y. jas leisti tiražu nuo 0,3 mln iki 1 mln. Svarbiausia, kad Lietuva pasinaudotų šaliai nustatytu maksimaliu per metus galimu išleisti monetų kiekiu ir išleistų 2 progines monetas. 2 eurų proginių BU kokybės monetų leidimas laikomas pakankamu. Dalis respondentų siūlo kartu išleisti ir *proof* kokybės 2 eurų proginių monetų arba *proof-like* kokybės monetų. Dalis respondentų pageidautų iki šiol jau išleistų 2 eurų proginių monetų rinkinio medinėje dėžutėje.

Respondentų nuomonė dėl numizmatinių apyvartinių monetų rinkinių išsiskyrė: vieni jas siūlo leisti kasmet, kiti – kas kelerius metus, tačiau laikantis pastovaus periodiškumo. Proginę monetą taip pat siūloma įkomponuoti į rinkinį, tačiau proginis medalis ar atminimo ženklas jau laikomi pertekliniu dalyku, didinančiu rinkinio kainą. Dauguma respondentų mano, kad Lietuvos banko leidžiami numizmatiniai apyvartinių monetų rinkiniai gali būti skirtingos kokybės. Siūlomas *proof* ar *proof-like* tiražas – 1 tūkst. vnt. (kartu leidžiant ir BU kokybės monetas). Tokios kokybės monetų rinkiniams siūloma naudoti odines ar medines dėžutes, rinkinius leisti kas 2–3 metus. BU kokybės monetų rinkinį siūloma leisti tiražu nuo 4 iki 7,5 tūkst. vnt.

Dėl pigesnių, bet kartu ir žemesnės kokybės ar mažesnės prabos monetų pareikšta skirtingų nuomonių. Dalis respondentų teigia, kad sprendžiant, ar pirkti monetą ar ne, kokybė ir praba neturi lemiamos reikšmės, tačiau kita dalis mano priešingai: kolekcinės monetos nėra pirmo būtinumo prekė, todėl jų kokybei kompromisų neturėtų būti daroma. Dalis respondentų pažymi, kad įsigyjant monetą kaina nėra pagrindinis kriterijus.

Pasiūlymas dėl reguliarių susitikimų su numizmatais ir besidominčiais monetų kolekcionavimu asmenimis, su monetų kūrimu ir išleidimu susijusių klausimų aptarimas daugumos vertinamas teigiamai. Nurodoma, kad visada yra gerai žinoti „pirkėjų pulsą“ ir supažindinti potencialius kūrėjus su vyraujančiomis tendencijomis, technologijomis.

Daugiau kūrėjų įtraukti į dizaino kūrimą būtų galima jį išskaidžius į skirtingus etapus. Pavyzdžiui, autoriams pakaktų supaprastintos formos eskizuose perteikti mintis, idėjas, o vėliau jas galėtų išstbulinti profesionalai kartu su idėjos sumanytojais. Siūloma skatinti Dailės akademijos, dizaino kolegijų studentus dalyvauti konkursuose. Svarbiu veiksniu laikomas piniginių prizų fondo didinimas ir asmeniniai kvietimai.

Įdiegus elektroninę parduotuvę, monetas pardavinėti Lietuvos banko kasose būtų netikslinga. Vis dėlto dalis respondentų teigia, kad, atsisakius pardavimo kasose, būtų diskriminuojama dalis pensinio amžiaus žmonių. Dalis respondentų siūlo visus pardavimus vykdyti UAB Lietuvos monetų kalykloje arba per bendrą parduotuvę ir nenurodo, ar ji turėtų būti elektroninė, ar klasikinė.

Esama monetų platinimo tvarka ir 5 metų platinimo terminas daugumos respondentų laikomi tinkamais. Vis dėlto yra siūlymų šį terminą sutrumpinti iki 3 m. Dalis respondentų pageidautų, kad nuolatiniai kolekcininkai galėtų įsigyti metinį abonementą, kuris garantuotų 1 arba 2 per tuos metus išleistų monetų įsigijimą. Dalis respondentų siūlo monetų platinimą perkelti į aukcioną – taip nebebūtų perpardavėjų, jie neturėtų galimybės laimėti ir susirinkti visų monetų, o retos monetos taptų dar vertingesnės kolekcionieriams.
